

**TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET**

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4.; 1453 Budapest, Pf. 25.

Tel.: 224–6790

E-mail: kisebbsegkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbsegkutato.tk.mta.hu>

AZ INTÉZET 2019. ÉVI TUDOMÁNYOS TERVE

Az intézet 2019. évi munkatervében megjelölt feladatok szervesen kapcsolódnak az intézet 2016-2019 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltakhoz, illetőleg a 2013-ban kijelölt, a kisebbségi kompetenciákra, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatásokra összpontosító új kutatási irányokhoz, továbbá a hazai és nemzetközi együttműködési programokhoz. A végleges kutatási programot jelentős mértékben befolyásolhatják a pályázati eredmények, a hazai megbízások, valamint a nemzetközi együttműködésben kínálkozó egyéb lehetőségek. A honlap tartalomfejlesztése, a Digitális Olvasószoba folyamatos bővítése mellett 2019-ben is rendszeres, nyilvános szakmai rendezvények kerülnek megrendezésre, amelyek mellett, az intézet égisze alatt a Regio című online és lektorált folyóirat továbbra is megjelenik.

Az alábbi főbb kutatási témákon belül a következő projekteket tervezzük:

I. Kisebbségi kompetenciák című kutatás keretében zajló kutatások

Az év során a terepmunka befejezésével, az adatfeldolgozással és a publikációk előkészítésével lezárul „Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben” című, az NKFIH által támogatott kutatás. A projekt célja megvizsgálni azt, hogy milyen intézményen belüli és kívüli, a közvetlen és a tágabb társadalmi környezeti okai vannak annak, hogy egy iskola eredményes tud lenni az ismeretek és kompetenciák átadásában, az alacsony státusú diákok társadalmi mobilitásának előmozdításában, különböző társadalmi helyzetű gyerekek és szülők együttműködésének megteremtésében, különös tekintettel a roma és többségi gyerekek közötti viszonyra. A „Társadalmi mobilitás és etnicitás: Az iskolai sikeresség útjai, kimenetei és rejtett költségei” című, NKFIH kutatás keretében idén kerül sor a kvalitatív adatelemezés és etnográfiai megfigyelés/terepmunka intenzív szakaszára, illetve az adatok elemzésére, az interjúk kódolására. A második kötet formájában megjelennek a „Genezys 2015” c. survey alapú Kárpát-medencei ifjúságkutatás eredményeinek újabb elemzése is. Folytatódnak a korábban megkezdett elemzések a gyergyói iskolafejlesztésről. „Az etnikai gazdaság intézményesülésének a kísérletei az erdélyi és a szlovákiai magyarok körében” című, az NKFIH által támogatott kutatás központi kérdése arra vonatkozik, hogy Erdélyben és a Felvidéken milyen szerepet játszik az etnicitás a gazdasági együttműködés irányításában, a gazdasági folyamatok szabályozásában. 2019-ben két erdélyi és egy felvidéki településen folytatódik a terepmunka, és emellett a termelők és a fogyasztók közötti etnikai alapú együttműködés módozatait - „etnikai vállalkozásokat”, „etnikai termékeket” - vizsgál. Ennek keretében egyfajta etnikai termékkatasztert készít, illetve megvizsgálja az ehhez kapcsolódó vállalkozások gazdasági mutatóit. Ezt követően – a vállalkozókkal és a fogyasztókkal készített egyéni és fókuszcsoportos interjúk segítségével – alaposabban feltárja az etnikai vállalkozások társadalmi beágyazottságát. „A diverzitás és a jólét összefüggései Erdélyben”, a Bolyai Ösztöndíj által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy az etnolingvisztikai diverzitásnak, ezen belül pedig sajátosan az etnikai polarizációnak milyen hatása van a gazdaság fejlődésére és a jóléti viszonyokra a multietnikus Erdélyben. A kutatás második

évében olyan településeken folyik kvalitatív elemzés, interjúkészítés, ahol erős az etnikai polarizáció, annak gazdasági hatásai azonban eltérőek, ez esetben Marosvásárhelyen és Szatmárnémetiben, illetve két további, etnikailag polarizált községben. Az év folyamán lezárul „A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai” című doktori kutatás, amely a kisebbségi szervezetek összehasonlító vizsgálatát végzi Pécsen, Kassán és Temesváron.

II. Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

Az MTA Kiválósági Együttműködési Program keretében, a TK-ban működő Mobilitás Kutatás Centrumban migrációs témájú kutatások is folynak intézeti részvétellel. Ezek sorában lezárul a Németországban élő magyarokkal történő interjúk készítése és azok kielemezése is. Egy további kutatás a nagy-britanniai magyar diaszpóra intézményesülésének folyamatát kutatja kvalitatív interjúk, résztvevői megfigyelés és online kérdőív segítségével, kitérve az Angliában tanuló magyar egyetemi hallgatók, az ingázók vagy a hétvégi magyar iskolák helyzetére is. Új antropológiai terepkutatás vizsgálja a latin-amerikai magyar diaszpóra visszavándorlását Magyarországra, annak ideológiai és társadalmi hatásait, köztük a magyar származású venezuelaiak migrációját, valamint a latin-amerikaiak és magyarok hazai vegyesházasságait. A Marion Dörnhoff Alapítvány támogatásával zajlik le egy, magyarok, délszlávok, muzulmánok együttélését vizsgáló kutatás egy vajdasági magyar településen. Folytatódik „A globális hierarchiák poszt-koloniális és poszt-szocialista percepciója: a hollandiai indonézek és magyarok esete” című doktori kutatás is.

III. A kisebbségi magyar közösségekre vonatkozó kutatások

A 2018 végén kezdődött, a „Székelyföldi önkép-építés a 19-20. században” című, az NKFIH által támogatott projekt célja a székely identitásépítés jellegzetességeinek történeti feltárása, amelynek keretében a két világháború közötti regionális identitásépítők hagyatékának rendezése és életművek elemzése, valamint kvantitatív adatfelvétel történik meg. Jogszabályok és intézménytörténeti adatgyűjtéssel folytatódik a romániai magyarság két világháború közötti történeti kronológiájának összeállítása. „A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája” című kutatás rendeletek és támogatáspolitikai anyagok elemzésével az 1990 utáni időszakra összpontosít. A „Magyar-román diplomáciai kapcsolatok Bethlen István miniszterelnöksége idején” című kutatás keretében befejeződik a forráskiadvány összeállítása. A „Kisebbség-többség viszony Ukrajnában az Euromajdan óta” című kutatás a kialakult ukrajnai helyzetben az emlékezetpolitika, a kisebbségpolitika és a napi politikai diskurzus elemzését és értelmezését végzi el. Egy újabb kutatás az időhasználat regionális sajátosságait, és annak a helyi lakosok identitásába való integrálódását tárja fel Kárpátalján, a beregszászi Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközponttal közösen. Befejeződik „A vajdasági magyarok társadalomrajza és önképe, 1945-1990” című doktori kutatás.

IV. Roma tárgyú kutatások

Két kutatás ér véget: a Nógrád megyei romakutatás a tanulmánykötet szerkesztésével és kiadásával, illetve a pedagógiai szaklapok 1978 és 1998 közötti, vonatkozó cikkeinek a tartalomelemzése segítségével befejeződik a romák oktatásával kapcsolatos kérdések a pedagógiai szakajtó tükrében című doktori kutatás is.

V. Kisebbségi jogi-politikai kutatások

A COST Action (CA18114 - European Non-Territorial Autonomy Network) nemzetközi együttműködési projekt részeként, konzorciális partnerként a nem-területi autonómiák vizsgálata folyik a hatásköreik, a képviselőik és a döntéshozatalra való befolyásuk alapján. A „Kétoldalú szerződéses kapcsolatok és kisebbségvédelem Közép- és Délkelet-Európában” című, NKFIH kutatás keretében a kétoldalú szerződések ellenőrzési mechanizmusainak összehasonlítása, a kétoldalú kisebbségi szerződések szokásjogi elemeinek elemzése történik, valamint szerkesztett kötet jelenik meg a ljubljanoi Etnikai Tanulmányok Intézetével együttműködésben a magyar-szlovén kisebbségvédelmi egyezményről. A választási adatbázisok online megjelenítésével és az eredményeket összegző monografikus kézirat elkészültével lezárul „A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése” című, a NKFIH által támogatott kutatás, amely az egyes személyi elvű kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit elemzi. A projekt folytatása ezen autonómiák belső kapacitásait (népszámlálási és egyéb választási adatbázisokkal való összevetés) és külső lehetőségeit, döntéshozatal befolyásoló képességeiket vizsgálja összehasonlító módon.

VI. A magyarországi nemzetiségek 20. századi történetét érintő kutatások

„A magyarországi németek helyi és regionális szintű aktivitása 1920 és 1945 között” című, az NKFIH által támogatott projekt eredményeként online kereshető térképes adatbázis kerül fel az intézeti honlapra, amely mellett elkészül a monografikus kézirat. A „Németek Magyarországon 1950-1990” című NKFIH kutatás keretében a közösségi önszerveződés és a Neue Zeitung tartalomelemzésén van a hangsúly. A „die helfte hier und die helfte zu hause” - a magyarországi németek története 1944-1953” című kutatás eredményeit egy, mintegy 400 dokumentumot tartalmazó forráskötet összegzi. Egy további kutatás a bevándorlás kérdésének helyét vizsgálja a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben 1920 és 1945 között, amelynek keretében az év során az 1930-as évek német nyelvű néprajzi kiadványait elemzi. Új kutatás foglalkozik a magyarországi németek két világháború közötti történetével, a közigazgatás és a helyi kisebbségi törekvések viszonyával.

VII. A kárpát-medencei zsidóságra vonatkozó kutatások

A „Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945-1956” című kutatást magyar nyelvű összefoglaló kötet zárja. Az 1913 és 1948 között működő zsidó cserkészcsapatok történetére vonatkozó kutatás feltárja a szerepüket a felekezeti ifjúságnevelési stratégiákban, a családi asszimilációs-disszimilációs törekvésekben, és a határon túli magyar zsidó közösségek megszervezésében. Lezárul a Rothschild Foundation által támogatott és az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoporttal közös projekt, amely a Szegedi Zsidó Hitközség bő 200 éves iratanyagának digitalizálását foglalja magában. Egy új kutatás vizsgálja a zsinagógákban fellelhető jótékonysági tárgy típusokat és azok hazai elterjedtségét. „A jiddis kultúra története Magyarországon” című kutatás főként a kárpátaljai jiddis színjátszásra összpontosít. Ezek mellett folytatódnak azok a kutatások, amelyek a Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga történetét, illetve a 19. századi általános magyar vallásfelekezeti viszonyok hatását tárják fel a zsidó valláspártok (ortodoxia, neológia) kialakulására nézve. Egy doktori kutatás egy nagykanizsai meghatározó askenázi zsidó család 18-19. századi mobilitási stratégiáit, kapcsolatrendszerét és társadalmi integrációját kutatja.